

Vodné toky a hydromelioračné kanále v právnom poriadku SR

**Ing. Pavel Virág
Slovenský vodohospodársky podnik, š. p.**

**Ing. Martin Bačík, PhD.
Hydromeliorácie, š. p.**

Obsah

1. V čom spočíva problém?
2. Správa hydromelioračných stavieb na Slovensku
3. Pojmy „vodný tok“ a „vodná stavba“ v právnom poriadku Slovenskej republiky
4. Návrh na riešenie problému

V čom spočíva problém?

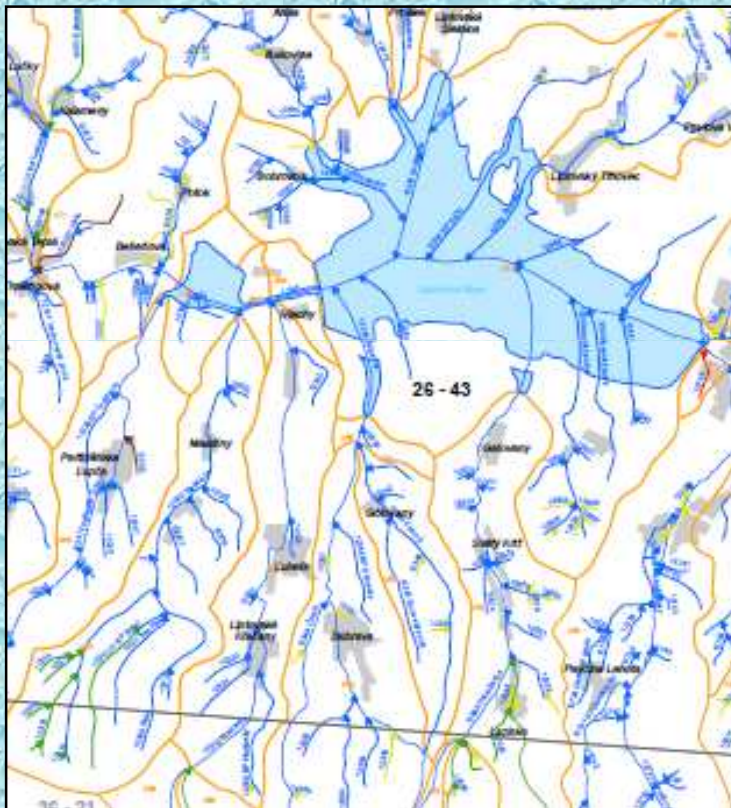
Podľa § 44 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. sa vodné toky z hľadiska ich významu členia na:

- a) vodohospodársky významné vodné toky, ktorých zoznam je v prílohe č. 1 vyhlášky č. 211/2005 Z. z. (*na území Slovenska je ich 586*);
- b) drobné vodné toky.

Správu vodných tokov na základe § 48 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. vykonávajú:

1. správca vodohospodársky významných vodných tokov, ktorým je Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. (*SVP, š. p.*);
2. správcovia drobných vodných tokov, ktorými sú:
 - a) SVP, š. p.;
 - b) štátne organizácie, ktorým predmetný drobný vodný tok prevažne slúži a podľa ustanovenia § 51 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. im bola prevedená jeho správa. Sú to:
 - Lesy SR, š.p.,
 - Vojenské lesy a majetky SR, š. p.,
 - Štátne lesy TANAP-u, š. p.,
 - Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, š. p.

V čom spočíva problém?

MŽP SR na základe ustanovení § 44 ods. 3 a § 59 ods. 1 písm. l) zákona č. 364/2004 Z. z. zabezpečuje evidenciu vodných tokov a ich povodí.

Evidencia vodných tokov na území Slovenska obsahuje 42 684 položiek. Táto evidencia sa vedie už od roku 1980 a priebežne sa spresňuje.

V súčasnosti vrcholia práce na dôkladnej revízii evidencie správcovstva vodných tokov, pretože podľa § 80d ods. 4 zákona č. 364/2004 Z. z., SVP, š. p., prevezme do 31.12.2019 správu vodných tokov vo všetkých prípadoch, ak MŽP SR dovedy ich správu neprevedie na inú oprávnenú štátnu organizáciu.

V čom spočíva problém?

Počas prác na revízii evidencie vodných tokov sa zistilo niekoľko dôležitých skutočností:

- a) určité rozdiely sa zistili v evidencii správcovstva drobných vodných tokov; ale najdôležitejšími zisteniami sú, že:
 - a) množstvo vodných stavieb (*kanálov*) je v evidencii uvedených ako drobné vodné toky;
 - b) podľa evidencie je SVP, š. p., správcom hydromelioračných kanálov, ktoré sú evidované ako drobné vodné toky napriek tomu, že počas delimitácie majetku SR v rokoch 2002 – 2003 boli prevedené do správy SVP, š. p. OZ Hydromeliorácie;
 - c) podľa rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva SR zo dňa 11.03.2003 Hydromeliorácie, š. p., nemá právo vykonávať funkcie správcu drobných vodných tokov.

Správa hydromelioračných stavieb na Slovensku

Hydromelioračné vodné stavby, predovšetkým vodné stavby na odvodňovanie pozemkov, začali vlastníci pôdy budovať už v 18. storočí.

Pretože účinok hydromelioračných stavieb presahoval hranice jednotlivých pozemkov, ich vlastníci sa združovali do vodných družstiev. Tak to bolo až do roku 1955, kedy na základe § 32 ods. 1 zákona č. 11/1955 Zb. o vodnom hospodárstve vodné družstvá zrušili a ich majetok prevzal štát.

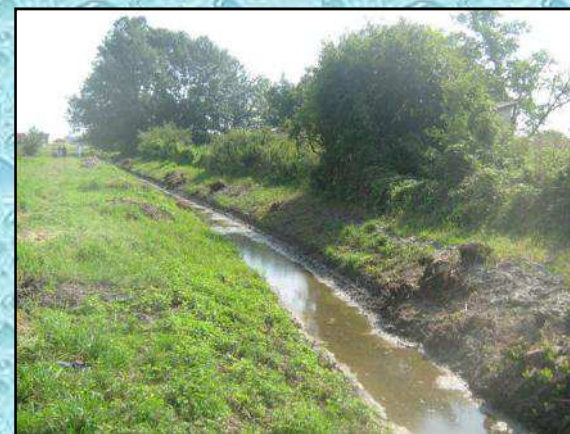
Odvtedy hydromelioračné stavby postupne budovali a spravovali viaceré štátne organizácie a ich užívateľmi boli najmä jednotné roľnícke družstvá a štátne majetky.

Správa hydromelioračných stavieb na Slovensku

Budovanie a správu hydromelioračných zariadení na Slovensku v 70. a 80. rokoch 20. storočia postupne prevzala Štátna melioračná správa.

Štátna melioračná správa bola zrušená dňom 31.12.1991. Rozhodnutím Ministerstva poľnohospodárstva a výživy SR bol majetok hydromelioračných fondov prevedený na Slovenský pozemkový fond. Prevedený bol majetok vybudovaný z fondu pre zúrodňovanie pôdy v rozsahu takmer 11,6 mld. korún.

Následne boli od 01.01.1994 rozhodnutím Ministerstva pôdohospodárstva SR hydromelioračné stavby (*zavlažovacie a odvodňovacie vodné stavby, úpravy drobných tokov a malé vodné nádrže*) prevedené do správy jednotlivých podnikov správy povodí (*Dunaj, Váh, Hron, Bodrog a Hornád*).

Správa hydromelioračných stavieb na Slovensku

Ďalšou organizačnou zmenou bolo zriadenie Slovenského vodohospodárskeho podniku, š. p., so sídlom v Banskej Štiavnici dňom 01.07.1997. Dovedajšie samostatné podniky povodí sa stali odšepnými závodmi nového štátneho podniku (*Bratislava, Piešťany, Banská Bystrica a Košice*).

Dňa 01.06.2001 bol do SVP, š. p., včlenený Výskumný ústav meliorácií a krajinného inžinierstva Bratislava ako 5. odšepný závod pod názvom SVP, š. p., OZ Hydromeliorácie.

Rozhodnutím riaditeľa SVP, š. p., bol ku dňu 01.01.2003 na SVP, š. p., OZ Hydromeliorácie vnútro podnikovo delimitovaný majetok odšepných závodov SVP, š. p., pozostávajúci zo závlahových a odvodňovacích stavieb v pôvodnej obstarávacej cene cca 8,9 mld. korún.

Správa hydromelioračných stavieb na Slovensku

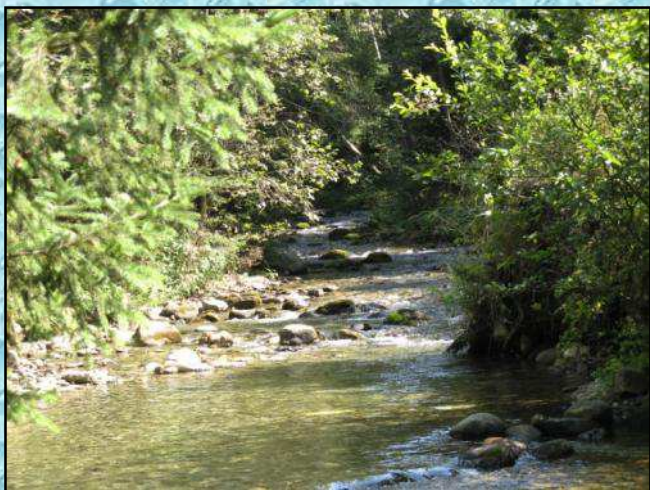
Ministerstvo pôdohospodárstva SR dňa 01.07.2003 založilo samostatný štátny podnik Hydromeliorácie, š. p., so sídlom v Bratislave a do jeho správy vložilo majetok SR (*závlahové a odvodňovacie systémy*), ktorý bol predtým v správe SVP, š. p., OZ Hydromeliorácie.

Počas revízie evidencie správcovstva vodných tokov, ktorá v súčasnosti prebieha, sa zistilo, že zo 42 684 položiek vedených v evidencii vodných tokov na Slovensku:

- a) 760 drobných vodných tokov je zapísaných v správe štátneho podniku Hydromeliorácie, š. p.;
- b) približne 6,3 tis. položiek je evidovaných v správe SVP, š. p., hoci by mali byť evidované ako hydromelioračné kanále v správe Hydromeliorácií, š. p., pričom medzi nimi je aj veľké množstvo drobných vodných tokov.

Pojmy „vodný tok“ a „vodná stavba“ v právnom poriadku

Podľa § 43 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. je vodným tokom vodný útvar trvalo alebo občasne tečúcich povrchových vôd po zemskom povrchu v prirodzenom alebo v umelom koryte, ktoré je jeho súčasťou a je napájaný z vlastného povodia alebo z iného vodného útvaru.

Vodným tokom sú aj vody v ramenách, ak sú ovplyvňované hydrologickým režimom vodného toku, ako aj vody umelo vzduté v koryte.

Vodným tokom zostávajú aj povrchové vody, ktorých časť tečie pod zemským povrchom alebo zakrytými úsekmi.

Pojmy „vodný tok“ a „vodná stavba“ v právnom poriadku

Pojem „vodné stavby“ je definovaný v 1. vete § 52 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. Sú to stavby, ich súčasti alebo časti, ktoré umožňujú osobitné užívanie vôd alebo iné nakladanie s vodami.

Dôležitým spoločným znakom vodných stavieb je skutočnosť, že „... *umožňujú osobitné užívanie vôd alebo iné nakladanie s vodami*“, čo sú činnosti podľa ustanovení § 17 ods. 1 a § 21 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. Ďalej, § 52 ods. 1 zákona písm. a) až l) ustanovuje 12 rôznych skupín vodných stavieb, z ktorých sú pre tému príspevku dôležité tieto 2 skupiny:

- stavby, ktorými sa upravuje, mení alebo zriaďuje koryto;
- hydromelioračné stavby na zavlažovanie a odvodňovanie pozemkov.

Pojmy „vodný tok“ a „vodná stavba“ v právnom poriadku

Definície pojmov „vodný tok“ a „vodná stavba“ v ustanoveniach § 43 ods. 1 a § 52 ods. 1 písm. a) a f) zákona č. 364/2004 Z. z. majú spoločné znaky, ktoré sťažujú ich jednoznačnú interpretáciu.

Vodný tok môže tiecť v umelom koryte, avšak aj keď voda tečie v umelom koryte, ešte nemožno vylúčiť možnosť, že neprúdi cez vodnú stavbu, ktorou sa zriadilo koryto (napr. cez *hydromelioračný kanál*).

Čl. 2.1.4.16 STN 75 0120 „*Vodné hospodárstvo. Hydrotechnika. Terminológia.*“ definuje pojem „umelé koryto“ ako koryto umelého toku alebo koryto vybudované pri úprave, či preložení vodného toku. Zriadené koryto je to isté ako umelé koryto, pretože je vytvorené cieľavedomou činnosťou ako vodná stavba.

Návrh na riešenie problému

Zákon č. 364/2004 Z. z. zdanlivo ponúka možnosť riešenia problému v § 43 ods. 7 ustanovením, že v pochybnostiach o tom, či ide o vodný tok, prirodzené alebo umelé koryto a o hranicu koryta, orgán štátnej vodnej správy rozhodne na základe poznania prírodných podmienok, s prihliadnutím na brehové čiary susedných úsekov vodného toku.

Pokiaľ by išlo len o vodný tok, bolo by to v poriadku.

Z hľadiska odlišovania vodných tokov od hydromelioračných kanálov slúžiacich na zavlažovanie alebo odvodňovanie pozemkov to už celkom v poriadku nie je.

Návrh na riešenie problému

Slabým miestom ustanovenia zákon č. 364/2004 Z. z. je časť vety „... s prihliadnutím na brehové čiary susedných úsekov vodného toku.“. Takto je znenie § 43 ods. 7 založené na prvotnom predpoklade, že predmetom záujmu je nepochybne vodný tok a orgán štátnej vodnej správy s povinnosťou prihliadať na jeho susedné úseky rozhoduje o tom, či vodný tok tečie v prirodzenom alebo umelom koryte.

To však vodohospodárskej praxi nestačí, pretože napr. odvodňovací kanál nemá susedné úseky vodného toku, ale ústi buď priamo do vodného toku alebo do nasledujúceho kanála.

Problém ešte viac komplikuje skutočnosť, že odvodňovacie kanále zvyčajne z hydraulických dôvodov ústia do úsekov vodných tokov, v ktorých bolo koryto upravené, zmenené alebo zriadené. Takéto úpravy vodných tokov boli súčasťou stavieb určených na odvádzanie prebytočnej vody z územia, ktoré sa skladali z viacerých stavebných objektov (*napr. z drenáže, sústavy odvodňovacích kanálov a úpravy dotknutého úseku vodného toku*).

Návrh na riešenie problému

Každá vodná stavba, bez ohľadu na jej účel, je investícia, ktorá musí byť podľa ekonomických pravidiel evidovaná ako dlhodobý hmotný majetok.

Táto zásada platí rovnako pre úseky vodných tokov tečúcich v umelých (*stavebnou činnosťou novovytvorených*) alebo aktívnym zásahom čiastočne pozmenených korytách, ako aj pre hydromelioračné kanále, čo sú vodné stavby, v ktorých voda tečie v korytách zriadených ľudskými aktivitami.

Významné rozdiely sú v odlišnostiach povinností a práv:

- správcov vodných tokov;
- vlastníkov, správcov alebo užívateľov vodných stavieb.

Vodohospodárska prax potrebuje objektívne kritériá na ich rozlišovanie ustanovené zákonom č.364/2004 Z. z.

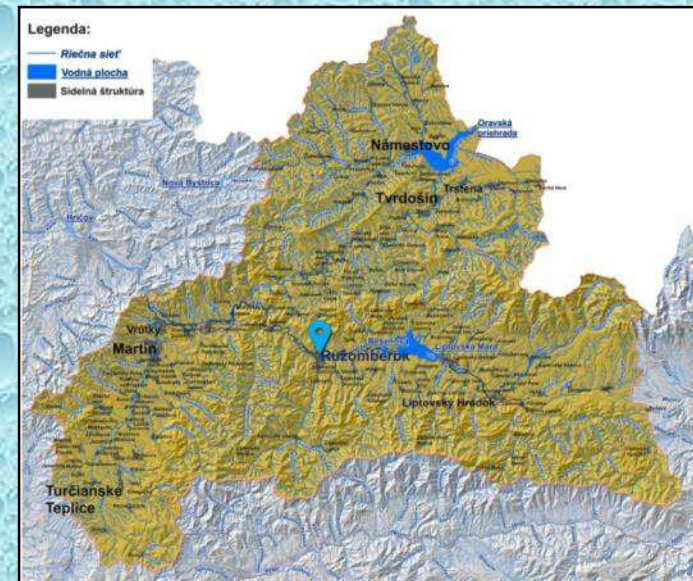
Návrh na riešenie problému

Podľa § 43 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. by mal byť vodný tok napájaný z vlastného povodia alebo z iného vodného útvaru.

Podľa čl. 2.1.25 STN 75 0110 “Vodné hospodárstvo. Hydrológia. Terminológia“ je povodím časť zemskej kôry, z ktorej voda steká do daného profilu vodného útvaru.

Každý odvodňovací kanál má svoje vlastné povodie rovnako tak, ako ho má vodný tok.

Existencia povodia nie je jednoznačným a spoľahlivým identifikátorom rozdielov medzi vodným tokom tečúcim v umelom koryte a odvodňovacím kanálom, pretože obidva objekty sú vodné stavby.

Návrh na riešenie problému

Základným identifikačným znakom rozdielov medzi vodnými tokmi a hydromelioračnými kanálmi by mohla byť existencia prameňa alebo prameniska.

STN 75 0111 „Vodné hospodárstvo.

Názvoslovie hydrogeológie“ ustanovuje, že:

- 1. prameň je sústredený prirodzený výver podzemnej vody na zemský povrch;**
- 2. pramenisko je územie so sústredeným výskytom prameňov, ktoré sú vo vzájomnom hydrologickom vzťahu.**

Hydromelioračné kanále, na rozdiel od vodných tokov, nemajú pramene a ani prameniská. Odvodňovacie kanále zvyčajne začínajú na vhodne zvolených miestach v poľnohospodárskej krajine. Výtok vody z drenáže nemožno považovať za prirodzený výver podzemnej vody.

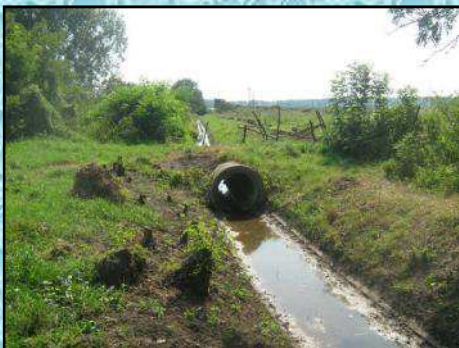
Návrh na riešenie problému

Ďalším identifikátorom rozdielov medzi vodným tokom a hydromelioračným kanálom ako vodnou stavbou by mohol byť časový faktor:

- Ak sa vodnou stavbou upravilo, zmenilo alebo zriadilo koryto úseku vodného toku, potom by sa malo po nadobudnutí právoplatnosti kolaudačného rozhodnutia vydaného podľa § 26 ods. 4 zákona č. 364/2004 Z. z. na túto vodnú stavbu hľadieť ako na súčasť vodného toku.
- Keď je vodnou stavbou hydromelioračný kanál, potom by mal aj po kolaudácii zostať vodnou stavbou a jeho vlastník, správca, alebo užívateľ by mal povinnosti a práva podľa ustanovení § 53 až 55 zákona č. 364/2004 Z. z.

Návrh na riešenie problému

V súvislosti s nastoleným problémom sa javí ako vhodné spresnenie ustanovenia § 51 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. o prevode správy drobného vodného toku. Toto ustanovenie zákona umožňuje MŽP SR rozhodnutím previesť správu drobného vodného toku alebo jeho uceleného úseku do správy inej štátnej organizácie, ktorej drobný vodný tok prevažne slúži.

Predmetné ustanovenie zákona č. 364/2004 Z. z. by bolo vhodné spresniť o splnenie podmienok tak, aby:

- zriaďovateľ / zakladateľ predmetnej štátnej organizácie v jej zakladacej listine deklaroval súhlas s vykonávaním správy drobných vodných tokov;
- štátna organizácia, do ktorej správy by mal byť prevedený drobný vodný tok alebo jeho ucelený úsek, mala v reálnom čase k dispozícii náležité sily a prostriedky, ktoré sú potrebné na plnenie povinností správcu vodného toku.

Tento okruh problémov treba ešte podrobnejšie doriešiť.

Záver

Zdá sa, že je potrebné pristúpiť k zmene a doplneniu zákona č. 364/2004 Z. z. o ustanovenia, ktorými sa spresnia:

- a) definícia pojmu „vodný tok“ o podmienku existencie prameňa (*prameniska*), čo bude slúžiť na jednoznačné odlišovanie upravených úsekov vodných tokov od hydromelioračných kanálov;
- b) podmienky na prevod správy drobných vodných tokov iným štátnym organizáciám.

Ďakujeme za pozornosť

**Ing. Pavel Virág
tpr@svp.sk**

**Ing. Martin Bačík, PhD.
bacik@hmsp.sk**